

saaledes henpege paa et enkelt Eksempel, paa Sporvognsvæsenet. Der er gjort Bestræbelser i mange større Stæder i Europa, som ere gaaede ud paa at søge Arbejdstiden for Sporvognspersonalet forkortet, med mere og mindre Held. Denne Bevægelse er ikke undgaaet Omtale her, og i denne Omtale ere Folk, som staa min politiske Anskuelse fjernt, komne til en Erkendelse, at Sporvognsfunktionærernes Arbejde i Virkeligheden er umenneskeligt. Dette Ord er benyttet af Folk, som ere mine politiske Modstandere, og jeg tror derfor at kunne anføre det, da jeg selv mener det samme som noget, der ikke lader sig bortforklare. Men er det paa Grund af et nødvendigt Tryk, at disse Sporvognsfunktionærer have det saaledes, eller har det ikke været muligt for Selskaberne at foretage Forbedringer? Jeg har set Oplysninger om et enkelt Sporvognsforsøgs Indtægter og dets Udgifter til Arbejds løn. Det er betegnende, naar man anfører dette, at det ikke er den fri Bilje hos Arbejdstøberne, der gør Udslaget, og at man derfor ikke kan vente, at der sker Forbedringer for Arbejderne. Et saadant Selskab udbetalte i 1888 49,000 Kr. til Aktionærerne i Dividende. Arbejds lønnen udgjorde 54,000 Kr., altsaa kun 5000 Kr. mere, end der udbetaltes til Aktionærerne; Arbejderne fik altsaa ikke stort mere. De 49,000 Kr., som udbetaltes i Dividende, var endda ikke alt, hvad dette Selskab kunde beregne som Overskud; Overskuddet kunde i Virkeligheden beregnes til over 100,000 Kr., medens Arbejds lønnen ikke var mere end 54,000 Kr. Jeg tror at kunne anføre dette som Bevis for, at der meget godt kan være Raad til at forbedre Arbejdernes Forhold, at der meget godt kan være Raad til at for korte Arbejdstiden; men man kan dog ikke vente, at de, som ere de økonomisk stærke i disse Forhold, af egen fri Vilje ville gøre det.

Med Hensyn til andre Motiver til at komme til en Forkortelse af Arbejdstiden skal jeg henvise, hvad jeg ogsaa tillod mig at gøre opmærksom paa ved Lovforslagets Forelæggelse, til, at den Overanstængelse af Arbejderne, som finder Sted i visse Funktioner, kan medføre meget stor Fare for andre i Samfundet, ikke alene for Mennekeliv, men ogsaa for store Værdier. Jeg tror, at naar der sker Jernbaneulykker eller Søulykker, er det mange Gange Tilfældet, at disse maa tilskrives Overanstængelse af vedkommende Funktionærer. Det bliver maaske ikke i alle Tilfælde tilstrækkelig oplyst; men jeg tror, at en Del Ting tale for, at der finder Overanstængelse Sted, og at det

ogsaa saaledes er i Samfundets egen Interesse, at Arbejdstiden forkortes. — Der er foretaget statistiske Oplysninger angaaende Dødeligheden i de forskellige Samfundslag, det er Læge Sørensen i Hobro, som har foretaget saadanne Undersøgelser, og efter dem dø Arbejderne gennemsnitlig ti Aar tidligere end alle andre Samfundsklasser. Dette er selvfølgelig ikke alene begrundet i, at Arbejderne anstrænge sig i høj Grad, der er mange medvirkende Aarsager dertil, det skal jeg villig indrømme, men jeg kan sige, at en medvirkende Aarsag til den store Dødelighed blandt Arbejderne er den lange Arbejdstid, som faktisk finder Sted i en stor Mængde Brancher, og som i høj Grad er anstrængende for Arbejderne.

Med Hensyn til Landbruget, som ligeledes er omtalt i Lovforslaget — men saaledes som de Herrer ville se, have vi været meget forsigtige med at røre ved Landbruget, hvad denne Sag angaar — da tillod jeg mig at paapege, at Landarbejderne lige saa vel som de industrielle Arbejdere sikkert kunde trænge til en Forkortelse og Indskrænkning af deres Arbejdstid, og at man derfor maatte gøre Forsøg paa at undersøge, i hvilken Udstrækning man muligvis kunde foretage en saadan Indskrænkning. Der er kommet Eksempler frem i den senere Tid, som hyderligere have bestyrket min Opfattelse i den Retning. Jeg har læst i forskellige Referater, at et æret Medlem af dette Ting ved et Landbrugsdelegeretmøde har udtalt, at det ved Landbruget var saaledes i Ojeblikket, at den nuværende Drift ikke betalte sig, og at man hellere maatte udlægge meget store Landstrækninger til Græsange, idet der derved vilde spares paa Driftsudgifter og navnlig paa Folkehøld. Naar man gennemgaar de statistiske Oplysninger om Befolkningens Tilvækst her i Danmark, ser man desværre, at det er de store Byer, der vokse i Indbyggerantal, medens Landet tager af i Indbyggerantal; men ved Siden deraf er det dog faktisk, at Landbruget for Ojeblikket lige saa vel som Industrien ved Hjælp af de forbedrede Driftsmaader og Redskaber producerer mange Gange mere end tidligere, og naar dog Tilfældet er det, at Befolkningen paa Landet aftager, saa tror jeg, her er en Samfundsskade, man maa have sin Opmærksomhed henvendt paa og søge at faa rettet. Er der Fare for, at Landbefolkningen hyderligere skal forthyndes, tror jeg, at man maa have sin Opmærksomhed henvendt derpaa og tage Forholdsregler, som kunne bevirke, at, naar Produktiviteten tiltager, saa ogsaa et større